

Til kommunens politiske og administrative ledelse Saksbehandler;
Une Borg Kjølseth,

Fylkesmannens forventningsbrev for 2019

Med dette forventningsbrevet til kommunene ønsker vi å sette søkelys på noen sentrale oppgaver kommunene forvalter og som Regjeringen spesielt er opptatt av og har klare forventninger om. Brevet sendes til kommunene med utgangspunkt i vår rolle som formidler av nasjonal politikk til lokalt nivå. Vi ønsker å styrke kommunene både som tjenesteprodusent, myndighetsutøver, samfunnsutvikler og som demokratiske arenaer.

Fylkesmannen i Oslo og Viken ønsker god kontakt med kommunen på alle tjenestenivåer og dette forventningsbrevet er et supplement til andre treffpunkter vi ser frem til å ha med kommunens administrative og politiske ledelse.

Ny kommunelov

Ny kommunelov ble [vedtatt i Stortinget](#) i juni 2018. De fleste kapitlene i den nye loven vil tre i kraft fra det konstituerende møtet i kommunestyret etter høstens valg. Økonomibestemmelsene trer i kraft fra 1. januar 2020, og kapitlet om internkontroll vil tre i kraft på et senere tidspunkt.

Nye kommunenummer fra 2020

Alle kommuner som blir del av den nye Viken fylkeskommune må gjøre de forberedelser som er nødvendig før nye kommunenummer innføres fra 1. januar 2020. [KS](#) har en rapport om konsekvenser og en sjekkliste for endring av kommunenummer. [Kartverket](#) har informasjon og en annen sjekkliste for innføringen.

Kommunens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunen har et generelt ansvar for å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet. Kommunen skal være pådriver overfor lokale aktører i beredskapsarbeidet. Risikobildet er i endring og kommunen bør ha spesiell oppmerksomhet mot konsekvensene av klimaendringer og sårbarheten i IKT og samfunnskritisk infrastruktur. [Rapporten «Analyser av krisescenarioer 2019»](#) fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) kan benyttes som grunnlag for kommunenes oversikt over risiko. De fylkesvise [klimaprofilene](#) til norsk klimaservicesenter og [veiledningsmateriellet til Norges vassdrags- og energidirektorat \(NVE\)](#) er viktige hjelpemidler i kommunenes forebyggende arbeid etter plan- og bygningsloven.

Det formelle grunnlaget for kommunens ansvar ligger i sivilbeskyttelsesloven og forskrift om kommunal beredskapsplikt. Viktige krav her er:

- gjennomføre helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) og oppdatere denne i takt med kommuneplanprosessene
- ha en oppdatert beredskapsplan for kommunens kriseledelse og øve på denne

[DSBs veileder til forskriften](#) kan være til god hjelp i kommunens arbeid.

Kommunen bør aktivt stimulere sine innbyggere til å ha god egenberedskap – til å kunne ta vare på seg selv under uforutsette hendelser med blant annet bortfall av strøm, mobilnett, vann og avløp. DSB lanserte høsten 2018 en [egenberedskapskampanje](#) for å gi folk konkrete råd. Kommunen bør bruke kampanjen aktivt i sin dialog med innbyggerne.

Kommunen har også oppgaver knyttet til anerkjennelse og ivaretagelse av personell som har tjenestegjort i internasjonale militære operasjoner. Dette kan for eksempel være gjennom [kommunale planer for anerkjennelse og ivaretagelse](#), markering av den nasjonale frigjørings- og veterandagen 8. mai og deltakelse i nasjonal veterankonferanse.

Kommunens arbeid med barn og unge

Barnekonvensjonen er implementert i norsk lov og ved grunnlovsendringen i 2014 ble barns rettigheter presisert. Reglene i barnekonvensjonen skal ha forrang ved motstrid med annet lovverk. Barn skal høres, og barns beste skal vurderes i alle typer saker. [Programmet Sjumilsteget](#) er utviklet for at kommunene skal sikre at barnekonvensjonen ligger til grunn i all saksbehandling som angår barn og unge.

Barn som har vært i kontakt med barneverntjenesten er en særlig sårbar gruppe. Stortinget har vedtatt barnevernreformen, som vil gi kommunene et større ansvar for tilbudet barn får fra barnevernet. For å ruste kommunen til reformen er det igangsatt en [kompetansestrategi](#) som skal gi et historisk kompetanseløft i det lokale barnevernet. Det forventes at kommunen tar en aktiv rolle i arbeidet med å utvikle en overordnet plan for kompetanse- og kvalitetsarbeid, og at kommunenes ledelse gjør seg kjent med tilstanden og kvaliteten i egen barnevernstjeneste. Kommunen må i tillegg til kompetansehevning også legge til rette for utvikling av tjenester og tiltak som er tilpasset barn og familiers behov. Fylkesmannen vil også i 2019 tilby tjenestetøtteprogram, veiledningsteam, læringsnettverk og dialogmøter med kommunens ledelse.

Det å mestre skolen er den enkeltfaktoren som har mest å si for levekår og helse senere i livet, og manglende utdanning er en betydelig risikofaktor for å havne utenfor arbeidslivet i voksen alder. [Tidlig innsats \(se stortingsmelding\)](#) i skolen er viktig for å hindre at barna blir hengende etter faglig, og skolen må sikre et læringsmiljø og skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring for alle elever.

Selv om mange skoler jobber godt for å gi elevene en trygg og god skolehverdag, mottar Fylkesmannen et økende antall meldinger om at skoler bryter aktivitetsplikten etter opplæringsloven kap. 9 A. Det er viktig at skolene jobber kontinuerlig og systematisk for å forebygge mobbing og å fremme helse, trivsel og læring for elevene.

Vi forventer at alle skoleeiere benytter [desentralisert ordning for kompetanseutvikling](#) og eventuelle andre statlige ordninger til kvalitetsutvikling av skolene. I løpet av 2019 skal alle skoleeiere som er omfattet av ordningen ha satt i gang kvalitetsforbedrende tiltak, og vi vil etablere et samarbeidsforum basert på lokale behov.

Kommunens arbeid med helse og sosial

Kommunen skal fremme folkehelse og utjevne sosiale helseforskjeller innen de oppgaver, og med de virkemidler, kommunen er tillagt. Fylkesmannen forventer derfor at nasjonale normer og standarder for godt folkehelsearbeid, herunder effektive strategier og tiltak i folkehelsearbeidet inkluderes i kommunenes planarbeid. Vi forventer også at psykisk helse inkluderes som en likeverdig del av folkehelsearbeidet. [Program for folkehelsearbeid 2017-2027](#) er en utviklings- og innovasjonssatsing hvor kommunene selv skal utvikle og spre metoder og tiltak for å forebygge rusbruk og styrke barn og ungdoms psykiske helse, mestring, livskvalitet og deltakelse i lokalsamfunnet.

Fra januar 2019 er det innført pakkeforløp for utredning og behandling av psykiske lidelser. Fylkesmannen forventer at kommunen implementerer både [pakkeforløp for barn og unge](#) og de ulike [pakkeforløpene på helse- og omsorgsfeltet](#).

Kommunene er viktige for gjennomføringen av den nasjonale strategien for boligsosialt arbeid, [Bolig for velferd](#) og frem til 2020 skal to tiltak prioriteres:

- tilrettelegge for at vanskeligstilte barnefamilier bor i egnet bolig
- etablere arbeidsprosesser for helhetlig tilbud av boliger og bo- og oppfølgingstjenester for mennesker med rusmiddelavhengighet og psykiske lidelser som mangler eller risikerer å miste boligen sin

Kommunen har en avgjørende rolle for gjennomføringen av kvalitetsreformen [Leve hele livet](#). Det er anbefalt at kvalitetsreformen innføres i samarbeid med flere av kommunens tjenesteområder, frivillig sektor og andre aktører i lokalsamfunnet. Fylkesmannen oppfordrer til at kommunestyret diskuterer og beslutter hvordan reformens løsninger kan tilpasses lokale forhold. Reformen skal sees i sammenheng med regjeringens plan for omsorgsfeltet inkludert Demensplan 2020. Satsing på demens er viktig for å nå målet om dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens innen dette blir lovpålagt fra januar 2020.

For å møte fremtidens utfordringer i helse og omsorgssektoren skal alle kommuner ha vedtatte planer som omfatter kompetanseheving, rekruttering og innføring av [velferdsteknologi](#).

I [kommunebrevet](#) for 2019 gir arbeids- og velferdsdirektoratet informasjon om nasjonale satsingsområder og tilskuddsmidler. Kvalifiseringsprogrammet skal bidra til å redusere fattigdom ved å øke sysselsetningen også for de som trenger ekstra bistand til å komme inn i arbeidslivet. Fylkesmannen forventer at kommunen sikrer at flere innbyggere får denne muligheten.

Kommunens arbeid med samfunns- og arealplanlegging

Fylkesmannen samordner statens interesser i arealforvaltning og by- og samfunnsutvikling for å sikre bærekraft og økt verdiskapning. Klimaendringer er en av de største utfordringene vi står overfor i vår tid og arbeidet for å bidra til reduserte klimagassutslipp skal prioriteres.

Arealplanlegging er et av de viktigste virkemidlene for å redusere klimagassutslippene fra transportsektoren og fra endret arealbruk (avskoging, nedbygging av myr mv.).

I 2019 vil klima og areal- og transportplanlegging, massehåndtering og boligsosialt arbeid i plan være tema som vil være høyt prioritert.

Fylkesmannen i Oslo og Viken vil senere i år komme med et utdypende brev om hva kommunene må prioritere å følge opp i sin arealplanlegging. Disse prioriteringene vil ta utgangspunkt i de nye

nasjonale forventningene og øvrige relevante styringsdokumenter, og ha et særskilt fokus på utfordringer knyttet til arealbruk i Oslo og Viken. Våre forventninger til Oslo og kommunene i Akershus er de samme som ble løftet frem i [forventningsbrevet fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2018](#), inntil nytt brev om arealplanlegging sendes alle kommuner.

De fleste kommuner vil oppleve store demografiske endringer i kommende kommuneplanperioder. Andelen eldre vil øke. Det er viktig at kommunene analyserer dette i kommuneplanprosessene og legger strategier for gode fremtidige tjenester og samfunnsutvikling tilpasset befolkningens behov.

Regjeringen legger hvert fjerde år frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Neste versjon skal foreligge våren 2019 og publiseres på planlegging.no

Kommunen har i sin planlegging også et særlig ansvar for å bidra til å følge opp [nasjonal jordvernstrategi](#). Økt nasjonal matproduksjon som følge av befolkningsøkningen er sentralt i landbruks- og matpolitikken.

Matjord er en ikke-fornybar ressurs og det er viktig at kommunen sikrer jordressursene for framtidige generasjoner. Kommunene i Oslo og Viken har i nasjonal målestokk det beste klimaet og det beste jordsmonnet, og må derfor ta et særlig ansvar for å øke matproduksjonen. Fylkesmannen vil derfor ha en svært streng praksis, en «nullvisjon», for omdisponering til andre formål.

Dyrka og dyrkbar jord her har stor betydning for nasjonal matforsyning og matberedskap både i dag og i et langsiktig perspektiv. Kommunen bør særlig følge opp at

- nasjonale jordvern- og matproduksjonsmål tillegges stor vekt og at omdisponering av dyrka og dyrkbar jord unngås
- retningslinjene i regionale planer følges opp i kommunal planlegging for å sikre jordvern og matproduksjon
- det innarbeides jordvernmål og strategier for landbruk, klima- og energi og landbruksbasert næringsutvikling i kommunens planstrategier og overordna planer.

Forutsetninger for gode tjenester til innbyggerne

Kommunene står for om lag halvparten av den offentlige tjenesteproduksjonen, og en effektiv kommunal sektor er en viktig forutsetning for å produsere gode tjenester til brukerne. Over flere år har kommunene fått ansvar for flere og mer komplekse oppgaver og tjenester.

Kommunen må utnytte mulighetene digitalisering og bruk av IKT gir for økt verdiskaping, innovasjon og bærekraftig utvikling. På regjeringens nettsider ligger mer informasjon om forventningene til [digitalisering av kommunen](#) og [digitaliseringsrundskrivet](#). Regjeringens IKT-politikk har to hovedmålsettinger; en brukerrettet og effektiv offentlig forvaltning, og verdiskaping og deltagelse for alle.

Tilsyn med kommunen skal bidra til at rettsikkerheten og krav til gjeldende lovverk blir fulgt, slik at innbyggerne får tjenester som er gode og forsvarlige. Fylkesmannen skal legge til rette for samordning av tilsyn og vil legge til rette for at statlig tilsyn i størst mulig grad skal være oversiktlige og forutsigbare for kommunen. Vi utarbeider derfor en samordningsplan for tilsyn som på vår [hjemmeside](#). På samme sted publiseres endelige tilsynsrapporter og vi anbefaler kommunen å bruke tilsynsrapporter både fra andre kommuner og fra virksomheter som et bidrag til læring.

Stortinget har slått fast at det fortsatt er behov for endringer i kommunestrukturen, men det er også slått fast at alle sammenslåinger i perioden 2017-2021 skal være basert på lokale vedtak.

Nytt embete – fortsatt god kontakt

Vi skriver dette brevet til 62 kommuner i Akershus, Buskerud, Oslo og Østfold – etter at Fylkesmannen i Oslo og Viken ble etablert ved nyttår.

Med etableringen av et nytt embete, følger en del endringer i både struktur og kontaktflater. Blant annet har vi nye nettsider som utbedres kontinuerlig. Vi vet at kommunenes ansatte er flittige besøkende, og at svært mange abonnerte på nyheter fra tidligere embeters nettsider. Ingen abonnement ble overført fra gamle til nytt embete, og vi oppfordrer derfor til å [registrere seg som mottakere av nyheter fra våre nettsider](#).

Vi ser det som en viktig oppgave for oss å være nyttig for dere. Dere utfører betydelige oppgaver og er en avgjørende del av de offentlige tjenestene som innbyggerne får. Vi setter pris på å få følge opp og jobbe sammen med kommuner som gjør svært mye godt arbeid, og ser frem til å videreutvikle et konstruktivt samarbeid med dere i nytt embete.

Vennlig hilsen

Valgerd Svarstad Haugland
fylkesmann

Trond Rønningen
assisterende fylkesmann

Dokumentet er elektronisk godkjent